
FILOZÓFIA

KÖZÉPSZINTŰ ÍRÁSBELI ÉRETTSÉGI VIZSGA

JAVÍTÁSI-ÉRTÉKELÉSI ÚTMUTATÓ

Mintafeladatok 2.

A rész (részfeladatonként 2 pont = 30 pont)

1. a) Descartes
b) Nietzsche

2.

a)	2.
b)	1.
c)	3.

3. a) metafizika (elfogadható az ontológia/lételemélet kifejezés is)
b) racionalizmus

4. a) 17. század
b) 19. század
c) Kr. e. 4. század

5.

1. részesezés
2. zóon politikon
3. módszeres kétely
4. kategorikus imperatívusz
5. nihilizmus

B rész (feladatonként 35 pont = 70 pont)

Összefoglaló táblázat az értékelési szempontokról:

Szempontok	Pontszám
Pbléma-érzékenység	10
Szövegértelmezési készség	10
Filozófiatörténeti tájékozottság	4
Argumentáció	7
Nyelvi megformálás	4
Összesen	35

1. Arisztotelész:

Arisztotelész szerint a létezők különböző osztályokba sorolhatók: vannak, amelyek 1. önálló létezéssel rendelkeznek, de változnak; 2. nem változnak, de kizárólag a konkrét dolgok gondolkodással elkülöníthető aspektusaiként léteznek; 3. önállóan létezők és nem változnak. Arisztotelész filozófiájában a szubsztancia az *önálló léttel bíró, egész létező*, erre az önálló létezéssel rendelkezőre rá tudunk mutatni.

A szubsztancia elsődleges létező, mert a többitől eltérően önálló létezésre képes (a szubsztancia individuum). A szubsztancia elsődleges a megismerés szerint is: többet tudunk meg valamiről, ha tisztában vagyunk azzal, hogy mi az, mintha csak a minőségét, a mennyiségét vagy más tulajdonságát ismernénk (a szubsztancia esszenciális természete). Arisztotelész világosan elkülöníti a szubsztanciát és a szubsztancia tulajdonságaként kimondható dolgokat. A szubsztanciák „túlnyomórészt testek”. Háromféle szubsztanciát különböztet meg: 1. anyagi-testi jellegű, örök és érzékelhető (pl. az égitestek); 2. anyagi-testi jellegű, mulandó és érzékelhető (pl. a természeti dolgok); 3. mozdulatlan, nem érzékelhető (a mindenség mozdulatlan mozgatója).

2. Kant:

A felvilágosodás mint történeti korszak és filozófiai magatartásmód. A filozófiának az a feladata a felvilágosodás korában, hogy felvilágosítson, és magáról a felvilágosodásról is felvilágosítson. A filozófiában beteljesedő felvilágosodás, a filozófia mint a felvilágosodás önmeghaladása.

Kant a dogmákkal, a tekintélyekkel leszámoló *önálló észhasználatban* látta a felvilágosodás alapvető jellemzőjét. A felvilágosodás, az önálló gondolkodás elválaszthatatlan a *kritikától*, a kritikai attitűdtől. Az ész vizsgálati hatókörének nemcsak a hagyományokra és a tekintélyekre kell kiterjednie, hanem önmagára is. A szellemi nagykorúsodás folyamatában a legnagyobb kihívást az ész önvizsgálata jelentette: a felvilágosodás filozófusa az ész kritikáját, az ész határainak és korlátainak kijelölését megkerülhetetlenül szükségesnek tartja. Ezzel a gesztussal a felvilágosodás hirdetői az önmegismerésnek új távlatokat nyitottak.

Kant jelzi, hogy a felvilágosodás nem problémamentes folyamat. A gondolkodás szabadsága nem csak az ember önállóságát, de védtelenségét, a biztonságérzet hiányát is jelenti, s a gondolkodás révén bekövetkező önfelszabadítás a felelősség terhét is az autonóm egyénre hárítja.

3. Nietzsche:

A görögök példáján a *mítosz* elengedhetetlenségét bemutatni akaró Nietzsche a művészetet két öserőből vezeti le: az *apollóni* elvből és a *dionüszoszi* elvből.

Apollón a fény, az *álom* és a jóslás istene, az egyénitettséget, egyéni létet, a közösségből kivált egyént jelképező, az isteni rend fölött örködő, az életet mederben tartó fenséges istenség. Az apollóni erővel szemben Dionüszosz az orgia, a kollektív *mámor*, a tobzódás, a kicsapongás istene. Dionüszosz alakja az önfeledtséget, a természettel és az emberiséggel érzett egységet szimbolizálja.

A művészet az ellentétes erők mérlegeként, a féktelen ösztönök dionüszoszi világa és az apollóni álomvilág harmonikus *egységeként* születik meg. Ebben a szintézisben egyensúlyba kerülnek az építő és a romboló erők, az egyén és közösség hangja, a közelség és a távolságtartás, mértéktelenség és a helyes mérték megválasztása, a tudatosság és az ösztönszerű. Az apollóni és a dionüszoszi elv egységét a művészet legmagasabb szintű formájában, a görög tragédiában mutatja ki Nietzsche. Felfogásában a művészet által mentődik meg az élet.